HAKEMLİ Denetişim
Ortak Aklın Harmanı

Kamu İç Denetçileri Derneği Meşrutiyet Caddesi Konur Sokak No: 36/6 Kızılay - ANKARA
www.kidder.org.tr/denetisim/ • denetisim@kidder.org.tr
ISSN 1308-8335
Yıl: 17, Sayı: 34, 229-241, 2026

Araştırma Makalesi

KAMU GÖZETİMİ KURUMU İNCELEME BULGULARI İLE KİLİT DENETİM KONULARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ*

(A COMPARATIVE ANALYSIS OF PUBLIC OVERSIGHT AUTHORITY INSPECTIONS FINDINGS AND KEY AUDIT MATTERS)

Doç. Dr. Neriman YALÇIN[1], Öğr. Gör. Betül KASIM[2]

ÖZ

Bu çalışma, bağımsız denetim kalitesinin artırılmasına yönelik iki önemli bilgi kaynağını -Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) inceleme raporları ve Kilit Denetim Konuları (KDK) raporlaması- bir arada ele alarak aralarındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu amaçla, 2016-2023 yılları arasında KGK tarafından yayımlanan yıllık inceleme raporları ile BİST 100 şirketlerinin 2023 yılına ait denetçi raporlarında yer alan KDK'ler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bulgular, hasılat, stoklar, ticari alacaklar ve maddi duran varlıklar gibi konuların hem denetçiler hem de KGK tarafından riskli alanlar olarak önceliklendirildiğini göstermektedir. Bu uyum, düzenleyici kurum ve denetim uygulayıcıları arasında ortak bir risk algısına işaret etmekte olup denetim kalitesinin artırılması açısından KGK incelemeleri ile KDK raporlamasının birbirini tamamlayıcı yapısını ortaya koymaktadır. Çalışma, KGK'nin yapısal denetim güvenliğine ve KDK'lerın ise şeffaflık ve iletişim değerine katkı sunduğunu vurgulamakta ve bu iki yaklaşımın sermaye piyasalarındaki güvenin inşasında kritik rol oynadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Gözetim Kurumu, Kilit Denetim Konusu, İnceleme Raporları

Jel Sınıflandırılması: M42, M41, K22

ABSTRACT

This study examines the relationship between two key sources of information aimed at enhancing audit quality -the Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority (KGK/POA) inspection reports and the reporting of Key Audit Matters (KAMs)- by addressing them jointly. For this purpose, a comparative analysis was conducted between the annual inspection reports published by the KGK for the period 2016–2023 and the KAMs disclosed in the 2023 auditor reports of BİST 100 companies. The findings indicate that issues such as revenue, inventories, trade receivables, and property, plant, and equipment are prioritized as high-risk areas by both auditors and the KGK. This alignment points to a shared risk perception between the regulatory authority and audit practitioners, highlighting the complementary nature of KGK inspections and KAM reporting in improving audit quality. The study underscores the KGK's contribution to structural audit assurance and the role of KAMs in enhancing transparency and communication, demonstrating that these two approaches play a critical role in building trust in capital markets.

Keywords: *Public Oversight Authority, Key Audit Matter, Inspection Reports*

JEL Classification: *M42, M41, K22*

---

*Bu çalışma, Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı (MÖDAV) tarafından Eylül 2025'te KKTC'de düzenlenen 22. Uluslararası Muhasebe Konferansı'nda, "Kamu Gözetimi Kurumu İnceleme Bulguları ile Kilit Denetim Konularının Karşılaştırılmalı Analizi" başlıklı sözlü özet bildiri olarak sunulmuş olup, revize edilerek genişletilmiştir.

[1] Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, nerimanyalcin@atu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2196-4779.

[2] Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, betulcetin@osmaniye.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8513-7406

1. GİRİŞ

Son yıllarda denetim kalitesinin artırılmasına yönelik düzenleyici beklentilerin artmasıyla birlikte, kamu gözetimi kurumları denetim şirketleri ve denetçiler üzerinde incelemeye dayalı gözetim faaliyetlerini küresel ölçekte yaygınlaştırmıştır. Bu kapsamda, 2002 yılında kurulan Amerikan Kamu Gözetimi Kurumu (PCAOB) ile birlikte dünyada kurulan kamu gözetimi kurumları, incelemeler aracılığıyla denetim piyasasında aktif bir gözetim rolü üstlenmiştir. Kamu gözetimi kurumları ve beraberinde getirilen denetim piyasası düzenlemeleriyle birlikte denetçi raporlarında yeni uygulamalar gözlenmeye başlamıştır. Bu yeni düzenlemeler, denetçinin ihtiyaçlara uygun raporlama yapmasını, denetçi raporunun güçlü etkileşime sahip olmasını, denetçinin riskli alanlara odaklanmasını ve finansal bilgi kullanıcısının bilgisinin arttırılmasını sağlamayı amaçlamıştır (Akdoğan & Bülbül, 2019; Yaşar & Yalçın, 2023). Bu amaçla, Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB) tarafından Uluslararası Denetim Standardı 701 (IAS 701) Kilit Denetim Konularının (KDK) Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi Standardı yayımlanmıştır. Bu düzenlemenin amacı, denetçinin denetim faaliyeti esnasında mesleki muhakemesine göre önemli gördüğü konuları denetçi raporunda ayrı bir paragrafta açıklanmasıdır.

Bu yeni düzenlemelerle birlikte, uluslararası alanda düzenleyici kurumlar, iç ve dış denetimler yoluyla denetçi raporları üzerindeki inceleme faaliyetlerini artırmaya başlamıştır (Whitfield vd., 2024). İncelemelerin genel odağı, yüksek riskli veya önemli endişe duyulan alanlar ve kısımlardır (Christensen, vd., 2014; Westermann vd., 2019). Bu kapsamda, kamu gözetimi incelemeleri, denetimlerde tespit edilen en önemli eksiklikleri belirleyerek kamuya açıklamaktadır. KDK'ler hakkındaki düzenleme ise, finansal tablolar açısından önemli olan ve karmaşık denetçi yargılarını içeren hesaplar veya açıklamaları kapsamaktadır.

Karmaşık ve görece subjektif yapıları göz önüne alındığında, KDK'ler denetimde yanlış beyan riskinin en yüksek olduğu alanlar kabul edilmekte, bu sebeple hem iç hem de dış denetimlerin ana odak noktası olma olasılıkları yüksek görülmektedir. PCAOB tarafından yakın zamanda yapılan bir beyana göre, kilit denetim konularının denetim raporlarında açıklanmaması durumu, denetim eksikliği bulgusu olarak tartışmaya açılacaktır (Pinello vd., 2020). Afrika Kamu Gözetimi (IRBA), 2022 yılından itibaren denetçi raporunda açıklanan KDK'ler ile ilgili eksiklikleri tespit etmeye ve yıllık inceleme raporlarında yayınlamaya başlamıştır. Aynı şekilde Türkiye'de Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), denetçi raporlarında yer alan KDK'lerin raporlanma şekli ve içerikleri bakımından eksiklikleri tespit ederek raporlanmaktadır. Literatürde KDK raporlaması ile ilgili yapılan çalışmaların[3] ortak bulguları, KDK raporlamasının, denetçi raporunun iletişim değerini artırarak denetim kalitesini artırdığını göstermektedir. KDK'ler "finansal raporlama riski" temelli yaklaşımı (Cohen vd. 2017), KGK inceleme raporları ise "denetim kalitesi ve süreç denetimi" temelli (Gunny & Zhang, 2013) yaklaşımı benimsemektedir. Bu yaklaşımlar doğrultusunda bu çalışmada, KGK incelemeleri ve KDK raporlaması bulguları birlikte ele alınarak, denetim kalitesinin artırılmasında önemli iki uygulamanın etkileri bir arada incelenmiştir.

Bu kapsamda, araştırma üç ayrı aşamadan oluşmaktadır: *Birinci aşamada*, KDK raporlaması ve KGK incelemeleri ile ilgili literatür araştırılarak, bu iki uygulama hakkında yürütülmüş çalışmalardan kanıtlar sınıflandırılarak özetlenmiştir. *İkinci aşamada*, KGK inceleme raporlarının tespit ettiği ve kamuya açıkladığı eksiklik tespit edilen bulgular listelenerek, KDK hakkında bulgu eksikliği raporlanıp raporlanmadığı konusu Türkiye örnekleminde incelenmiştir. *Üçüncü aşamada* ise, Türkiye örnekleminde KDK olarak en sık raporlanan konular belirlenerek, bu KDK'ler ile KGK inceleme raporlarındaki eksiklik tespit edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Bu üç aşamalı araştırma, denetim kalitesinin artırılması bakımından iki önemli uygulamanın "KGK tarafından tespit edilen eksiklikler ile raporlanan KDK'ler" literatürde ilk kez birlikte değerlendirilmiştir.

2. LİTERATÜR

Kilit denetim konuları ve KGK incelemeleri üzerine yapılan çalışmalar ayrı ayrı incelendiğinde ulusal ve uluslararası örneklemlerde gerçekleştirilmiş çalışmalara rastlanmaktadır. İncelenen her iki konunun uygulama başlangıç yılları birbirine yakın tarihlerde olmakla birlikte, KGK inceleme raporlarının KDK'lere oranla daha az araştırmaya konu olduğu görülmüştür.

[3] Söz konusu çalışmalar: Christensen vd., 2014; Gutierrez vd., 2018; Sakin, 2019; Velte & Issa, 2019; Terzi & Kıymetli Şen, 2023; Özbingöl & Akdoğan, 2021; Zeng vd., 2021; Lennox vd., 2022; Terzi & Kıymetli Şen, 2023; Yaşar & Yalçın, 2023; Çardak & Tanç, 2025; Carcello & Nagy, 2004; Francis vd., 2005; Acar & Şenal, 2011; DeFond & Lennox, 2011; Gülçek, 2016; Kargın vd., 2016; Yalçın ve Çetin, 2022

KDK raporlamasının uygulamaya geçtiği 2017 yılını takip eden dönemden itibaren, bu konu akademik araştırmalara konu olmaya başlamıştır. KDK konusunda araştırmalar raporlanan KDK sayısına, hangi konuların KDK olarak raporlandığına ve raporlanan konuları etkileyen faktörlere yoğunlaşmaktadır. Örneğin, Uzay ve Köylü (2018), çalışmasında 2017 yılı BİST imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 2017 yılına ait denetim raporlarındaki KDK konularının neler olduğunu saptamayı amaçlamıştır. Bu konular; hasılat, maddi duran varlıklar, ticari alacaklar ve stoklar olarak belirlenmiştir. Ayrıca, denetim firmalarının büyüklüğü ve denetlenen firmanın büyüklüğünün açıklanan KDK sayısını etkilemediği, ancak denetim görüşünde değişiklik olduğunda bu durumun KDK sayısını artırdığı tespit edilmiştir. Sierra-García ve diğerleri (2019), çalışmasında ise 2013-2016 yılları arasında Birleşik Krallık FTSE 100 endeksinde yer alan işletmelere ilişkin yayınlanmış denetim raporlarındaki KDK raporlama eğilimleri üzerindeki denetçi ve müşteri özelliklerinin etkisini araştırmıştır. Bu bulgular ışığında, denetçi ve müşteri özelliklerinin yalnızca toplam KDK sayısının değil, aynı zamanda açıklanan KDK türünün de belirleyicisi olduğu sonucuna varılmış, bu durumun denetim pazarının aktörleri için önemli etkileri olduğu vurgulanmıştır. Yalçın (2020), çalışmasında KDK paragrafının açıklama getirdiği konuların sayısı ile denetlenen işletmenin veya denetçinin/denetim kuruluşunun özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, denetim görüşünün işletmenin sürekliliğine ilişkin önemli bir belirsizlik içermesi durumunda KDK sayısının arttığını, ancak denetim firması değişikliğinin KDK sayısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Yalçın (2020) ve Özcan (2021) çalışmalarında, dört büyük denetim firması tarafından denetlenen işletmelerin, diğer denetim firmaları tarafından denetlenenlere kıyasla, daha fazla KDK bildirdiği tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, denetim piyasası aktörlerinin raporlama kararlarını etkileyen bu faktörlerin dikkate alınması ve denetim kalitesini artırma mekanizmalarının işletilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu bulgular ışığında, denetim pazarının yapısının ve işletmenin temel finansal özelliklerinin denetim kalitesini gösteren KDK raporlaması üzerinde belirleyici olduğu, ancak denetim görüşünün bu konuda belirleyici bir rol oynamadığı sonucuna varılmıştır. Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde, raporlanan KDK sayısının denetçi ve denetlenen işletmeye ilişkin yapısal özelliklerden etkilendiği; özellikle denetçi büyüklüğü, işletme karmaşıklığı ve risk düzeyinin KDK raporlama kararlarında belirleyici olduğu görülmektedir.

KDK hakkında yürütülen çalışmaların bir kısmı da denetim raporlarında açıklanan KDK okunabilirliği üzerine yoğunlaşmıştır. Velte (2018), çalışmasında 2014-2015 yılları arasında UK'de KDK raporlaması yapan işletme verileri ile denetim komitesindeki cinsiyet çeşitliliğinin (kadın üye yüzdesinin) denetim raporlarında açıklanan KDK okunabilirliği üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma, denetim komitelerinde daha yüksek kadın yüzdesine sahip olan şirketlerin, denetçi raporlarında açıklanan KDK metinlerinin okunabilirlik seviyesinin de istatistiksel olarak daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgular ışığında, denetim komitesindeki kadınların daha sıkı gözetim faaliyetleri ve daha fazla riskten kaçınma eğilimlerinin, denetçileri daha şeffaf ve anlaşılır KDK açıklamaları yapmaya yönelttiği sonucuna varılmıştır. KDK'lerin incelendiği çalışmalardan, Akdoğan ve Bülbül (2019) tarafından yürütülen çalışmada, 2017 yılında BİST 100 Endeksi'nde yer alan işletmelerin KDK bildirilmesine ilişkin ilk uygulama sonuçlarını değerlendirerek, yatırımcılara sunulan bilgilerin kalitesi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, işletmelerin denetim raporlarında en çok "hasılatın muhasebeleştirilmesi" konusunu KDK olarak bildirdiğini, bunu "işletmenin sürekliliği" ve "maddi duran varlıklar" konularının takip ettiğini göstermiştir. Ayrıca, denetim raporlarında ortalama 2- 3 KDK bildirildiği ve KDK uygulaması ile denetim raporlarının şeffaflığının ve bilgi değerinin arttığı tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, denetim raporlarının yatırımcılar için daha anlaşılır ve kullanışlı hale geldiği sonucuna varılmıştır. Yine bu kapsamdaki çalışmalardan, Altawalbeh ve Alhajaya (2019) çalışmasında, Amman Menkul Kıymetler Borsası'nda (ASE) işlem gören halka açık şirketler özelinde, KDK açıklanmasının yatırımcı kararları ve algıları üzerindeki etkilerini tespit edilmesi amaçlanmıştır. KDK'lerin denetim raporlarına dahil edilmesinin, yatırımcıların denetim görüşüne güven düzeyini önemli ölçüde artırdığını ve KDK'lerin yatırımcıların finansal tablo analizi ve yatırım kararı alma süreçlerinde faydalı ve gerekli bir bilgi kaynağı olarak algılandığını göstermiştir. Ayrıca, KDK'lerin açıklanmasının, denetçinin mesleki şüpheciliğini ve denetim kalitesini yatırımcı gözünde artırdığı tespit edilmiştir. Bulgular, farklı dönem ve örneklemlerde yapılan çalışmaların büyük ölçüde benzer KDK konularına işaret ettiğini; özellikle hasılat, stoklar, ticari alacaklar ve duran varlıklara ilişkin alanların denetim sürecinde sürekli olarak yüksek riskli alanlar olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Bağımsız denetçilerin KDK standardı uygulamalarının denetim kalitesine etkisine ilişkin bakış açılarını araştıran Çeltikçi & Atay (2021) çalışmalarında, KDK Algı Ölçeği ve Kalite (Kalite Güvence Sistemi-KGS) Algı Ölçeği kullanılmıştır. KDK ile denetim kalitesi algısı arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğu, denetçilerin kalite algıları ile KDK raporlaması arasında göreli bir bağ olduğu ve KDK Standardı uygulamasının risk değerlendirme ile riske karşılık verme faaliyetleri açısından denetim kalitesini pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Lin ve Yen (2022) çalışmalarında, denetim ortağında (veya ortaklarında) bir değişiklik olduğunda, önceki yıla göre farklı KDK'lerin açıklanma olasılığının daha yüksek olduğunu ve bu durumun yeni denetçinin getirdiği taze bakış

açısının bir kanıtı olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, denetçi rotasyonu ile finansal raporlama kalitesinin bir göstergesi olan tahakkuk kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı; ancak KDK'lerde bir değişiklik olduğunda denetçi rotasyonunun tahakkuk kalitesi üzerindeki negatif etkisinin azaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgular neticesinde, denetçi rotasyonunun tek başına finansal raporlama kalitesini doğrudan artırmasa da raporlanan KDK'lerdeki farklılıklar yoluyla denetim kalitesine pozitif katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Uludağ (2022) çalışmasında, KDK açıklamalarına eklenen dipnotların finansal tablo analizlerinde önem taşıyabileceği ve değer yaratımı açısından önemli olduğu; KDK'lerde dipnotlara her koşulda atıfların yapılması gerektiği; KDK'lerin başlıkta verilmesinin bilgi kullanıcılarının dikkatini çekeceği; KDK açıklamalarının sade, anlaşılır ve standardın dışında ifadelerin kullanılması gerektiği bulguları tespit edilmiştir. Bu bulguların ışığında, KDK açıklamalarının denetçi raporunun değer yaratıma destek olduğu belirlenmiştir.

Denetim kalitesi ile KDK ilişkisini araştıran çalışmalardan Al Lawati ve Hussainey (2022), çalışmasında Birleşik Krallık'ta (UK) işlem gören halka açık şirketlerin 2016-2018 dönemine ait denetim ve finansal verileri kullanılarak işletme yönetimi ve kurumsal yönetim faktörlerini tespit etmek; KDK açıklamalarının denetim kalitesi üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırmada, ekonometrik analiz yöntemleri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, denetim komitesinin büyüklüğünün ve denetim komitesi üyeleri arasında denetimle ilgili deneyime sahip üyelerin bulunmasının, açıklanan KDK sayısını pozitif ve anlamlı bir şekilde artırdığını belirlenmiştir. Öte yandan, denetim komitesinin toplantı sıklığı ve finansal uzmanlık gibi kurumsal yönetim özelliklerinin KDK sayısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmazken; KDK açıklamalarının denetim kalitesini iyileştirdiği (daha düşük ihtiyarî tahakkuklar) tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, denetim komitesinin yapısının ve üyelerinin niteliklerinin, KDK'lerin raporlanmasında ve dolayısıyla denetim kalitesinde önemli bir rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

Lin (2023) ise, KDK'lerin açıklanmasının denetim kalitesini önemli ölçüde artırdığını ve bu etkinin denetim komitesinin etkinliği ve denetçinin uzmanlığı yüksek olan şirketlerde daha belirgin olduğunu göstermiştir. İzmirli Ata (2022), KDK'lerin Covid-19 pandemisinden etkilenmediğini ve 2019 yılına göre açıklanan KDK sayısında önemli bir farklılık bulunmadığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, maddi duran varlıklarda ve yatırım amaçlı gayrimenkullerde yeniden değerleme ile hasılatın muhasebeleştirilmesi gibi konuların her iki yılda da en çok açıklanan KDK'ler arasında olduğu belirlenmiştir (Akdoğan ve Kılıç, 2021). KGK incelemeleri üzerine yapılan çalışmalara daha az sayıda ulaşılabilmekle birlikte, Özbingöl ve Akdoğan (2021), BDS'ler hususunda her geçen yıl artış olduğu ancak belgelendirme, önemlilik, hile, risklere karşı yapılacak işler ve iç kontrol gibi konuların en sık rastlanan eksiklik alanları olduğu tespit edilmiştir. Haberal (2024), denetçinin genel ilke ve sorumlulukları ile denetim kanıtlarına ilişkin standartların en sık ihlal edilen standart olduğu; finansal tablo kalemleri arasında en fazla eksikliğin hasılat ve stoklar kaleminde olduğu tespit edilmiştir.

KGK incelemelerini ele alan çalışmalardan Sakin (2019), bağımsız denetçiler ve denetim kuruluşları tarafından özellikle hile, risklere karşı yapılacak işler, belgelendirme ve önemlilik konularında ortak eksiklikler tespit etmiştir; ancak 2017'de 2016'ya kıyasla görece bir iyileşme denetim kalitesi açısından olumlu bir işaret olarak değerlendirilmiştir. Tespit edilen bu eksikliklere rağmen, 2016 yılı gelirlerinde idari para cezalarının oranının oldukça düşük olması, KGK'nın cezalandırma mekanizmasını yeterince çalıştırmadığına işaret etmekte ve bu durum, kurumun tüm inceleme sonuçlarını şirket bazında yayımlamaması ile birlikte denetim kalitesi üzerinde olumsuz bir etki yaratması beklenen önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu bağlamda, PCAOB'nin yaptığı gibi disiplin uygulamalarını ve şirket bazındaki ceza sonuçlarını kamuoyuna açıklamanın, Türkiye'de denetim kalitesini artırmak ve bu alanda daha detaylı akademik araştırmaların önünü açmak için kritik bir adım olacağı sonucuna varılmaktadır.

İncelenen literatür KDK ve KGK inceleme raporlarının amaçlarının ortak olduğunu, denetim kalitesini artırmak ve denetçi raporunun şeffaflığını artırmak amaçlarıyla bu uygulamaların kullanıldığını ancak KDK ve KGK incelemelerinin bir arada değerlendirildiği çalışmaların eksik olduğunu göstermiştir. Önceki literatürde ayrı ayrı elde edilen bulgulardan, KDK raporlaması ile KGK inceleme bulgularının birlikte değerlendirilmesinin denetim kalitesine ilişkin daha bütüncül bir çerçeve sunacağı yönünde çıkarımda bulunulmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın araştırma sorusu aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

> *Denetçi raporlarında raporlanan KGK inceleme raporlarında belirlenen eksiklikler ile raporlanan KDK'ler arasında bir ilişki var mıdır?*

Çalışmanın takip eden araştırma kısmı bu araştırma sorusunu yanıtlamak üzere gerçekleştirilmiştir.

3. ARAŞTIRMA

Bu bölümde, araştırmanın amacı, yöntemi ve örneklem grubuna dair teknik detaylar bu başlık altında detaylandırılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı, Örneklemi ve Yöntemi

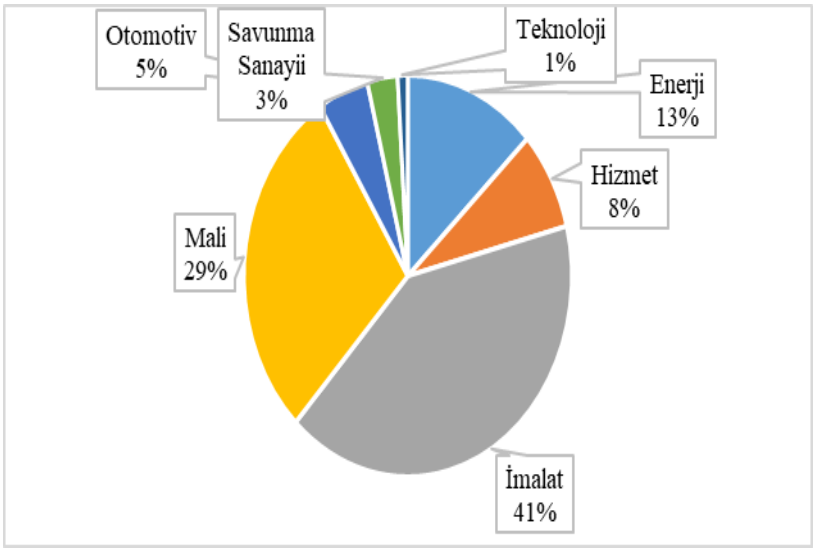
Çalışmanın amacı, KGK incelemelerinde tespit edilen eksiklik bulguları ile raporlanan KDK'ler arasında bir ilişki olup olmadığının değerlendirilmesidir. Bu amaçla, KGK İnceleme Raporları, KDK literatürü ve ek olarak 2023 yılı BİST 100 endeksinde listelenen işletmelere ait denetçi raporları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizi; belirli kurallara dayalı kodlamalarla, bir metnin içindeki kelimelerin, temaların veya kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirlemek için kullanılan bilimsel bir yaklaşımdır (Telli Danışmaz, 2019). Bununla birlikte analizlerin görselleştirilmesi ve içerik analizi için MAXQDA uygulaması kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini, 2016-2023 yılları arası KGK İnceleme Raporları (8 yıllık rapor) ve 2023 yılı BİST 100 şirketlerine ait denetçi raporları oluşturmaktadır. Bu çalışmada KDK raporlamasına ilişkin analizlerin yalnızca son yıla (2023) ait bulgular üzerinden yapılmasının temel nedeni, araştırma sorusunun doğası gereği KDK'lerin güncel görünümünün KGK inceleme bulgularıyla karşılaştırılmasını amaçlamasıdır. KGK, 2016 yılından bu yana KDK'lere ilişkin eksiklik tespitlerini raporlamakta olup, bu altı yıllık süreçte kurumun KDK raporlamasına yönelik yaklaşımının giderek sistematik hâle geldiği görülmektedir. Buna karşın, denetçi raporlarında açıklanan KDK'lerin konu dağılımının yıllar boyunca büyük ölçüde benzerlik göstermesi (Uzay & Köylü, 2018; Akdoğan & Bülbül, 2019; Yalçın, 2020; Sabuncu, 2023) literatürde hâlihazırda güçlü biçimde belgelendirilmiştir. Önceki araştırmalar, KDK'lerin özellikle hasılat, stoklar, ticari alacaklar, maddi duran varlıklar, gerçeğe uygun değer ölçümleri gibi konularda yıllar boyunca tekrarlandığını göstermiş, KDK yapısının yıllar arası varyansının sınırlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, çok yıllı KDK analizinin tekrarlı sonuçlar üreteceği ve çalışma kapsamına metodolojik açıdan ek bir katkı sağlamayacağı öngörülmüştür. Buna ek olarak, KGK'nın KDK'ya ilişkin bulgularının zaman içinde artması ve 2020 ile 2023 yıllarında ayrı bir eksiklik başlığı olarak raporlanması, KDK raporlamasına ilişkin güncel uygulama kalitesinin değerlendirilmesini özellikle önemli hâle getirmektedir. Dolayısıyla çalışmada, KDK'lerin son yıl itibarıyla ulaştığı nihai düzeyi ortaya koymak ve KGK'nın güncel inceleme sonuçlarıyla doğrudan karşılaştırma yapabilmek hedeflenmiştir

4. BULGULAR

Örneklemde yer alan BİST 100 işletmelerinin 2023 yılı sektörel dağılımı Grafik 1'de gösterilmiştir. Buna göre, imalat sektörü %41 ile en yüksek paya sahipken, onu mali sektör %29 ile takip etmektedir. Enerji (%13) ve hizmet (%8) sektörleri orta düzeyde temsil edilirken, otomotiv (%5), savunma sanayii (%3) ve teknoloji (%1) daha düşük oranlarda yer almaktadır. Dağılım genel olarak, örneklemin ağırlıklı olarak imalat ve finans odaklı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 1. BİST 100 Şirketleri Sektörel Dağılımı (2023)

Örneklemde yer alan şirketlerin, yüzde 91'inin rapor görüşü olumlu, yüzde 66'sının denetçisi 4 büyük denetim şirketindendir. Bu sektörel dağılım, örneklemin BİST 100 endeksinin genel yapısını büyük ölçüde yansıttığını ve elde edilen bulguların endeks geneline ilişkin çıkarımlar yapılmasına olanak tanıdığını göstermektedir. Ayrıca, örneklemde yer alan 100 şirkette, raporlanan toplam KDK sayısı 237'dir. Bu bulgu, denetim sürecinde birden fazla önemli risk alanının öne çıktığına işaret etmektedir.

Örneklemde yer alan KGK inceleme raporlarının tanımlayıcı istatistikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Yıllara Göre Raporlama ve İçerik Özellikleri

Yıllar	2016*	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yayınlanma tarihi	06.2017	10.2018	10.2019	12.2020	12.2021	08.2022	07.2023	06.2024
Kısım sayısı	4	5	5	5	6	9	11	12
Rapor sayfa sayısı	19	28	29	24	35	47	60	64
Rapor kelime sayısı	4.223	7.320	9.483	4.219	7.784	10.147	11.209	12.801
Raporda yer alan grafik sayısı	4	5	5	4	4	7	9	12
Raporda yer alan tablo sayısı	0	0	2	3	4	3	4	4

Tablo 1, KGK'nın 2016–2023 yılları arasında yayımladığı raporların yapısal özelliklerindeki gelişimi ortaya koymaktadır. Öncelikle, raporların kapsamı ve hacmi yıllar içinde düzenli biçimde artmıştır. 2016 yılında yalnızca 19 sayfa olan raporlar, 2023 yılında 64 sayfaya ulaşmış; benzer şekilde rapor kelime sayısı 4.223'ten 12.801'e çıkarak yaklaşık üç kat büyüme göstermiştir. Bu durum hem içerik genişlemesine hem de raporlama ayrıntısının zamanla belirgin şekilde arttığına işaret etmektedir. Raporlarda yer alan kısım sayısının 4'ten 12'ye yükselmesi, yapısal olarak daha ayrıntılı, alt başlıkları çeşitlendirilmiş ve kapsamlı bir raporlama anlayışına geçildiğini göstermektedir. Grafik ve tablo kullanımındaki artış da bu eğilimi desteklemektedir: 2016'da toplam 4 grafik ve hiç tablo bulunmazken, 2023'te 12 grafik ve 4 tablo yer almıştır. Bu bulgu, raporların zamanla daha görsel, veri destekli ve analitik bir yapıya kavuştuğunu göstermektedir. Ayrıca yayınlanma tarihlerindeki düzenli iyileşme dikkat çekmektedir. İlk yıllarda yıl ortası ve yıl sonu arasında değişen yayın tarihleri, son yıllarda daha öngörülebilir ve erken tarihlere çekilmiştir. Bu durum, raporlama süreçlerinin kurumsallaştığını, hızlandığını ve düzenli hale geldiğini düşündürmektedir. Sonuç olarak Tablo 1, 2016–2023 döneminde raporların içerik zenginliği, hacmi, görsel materyal kullanımı ve yapısal olgunluğu açısından belirgin bir gelişim sergilediğini; raporlama sürecinin giderek daha profesyonel ve kapsamlı bir niteliğe kavuştuğunu ortaya koymaktadır.

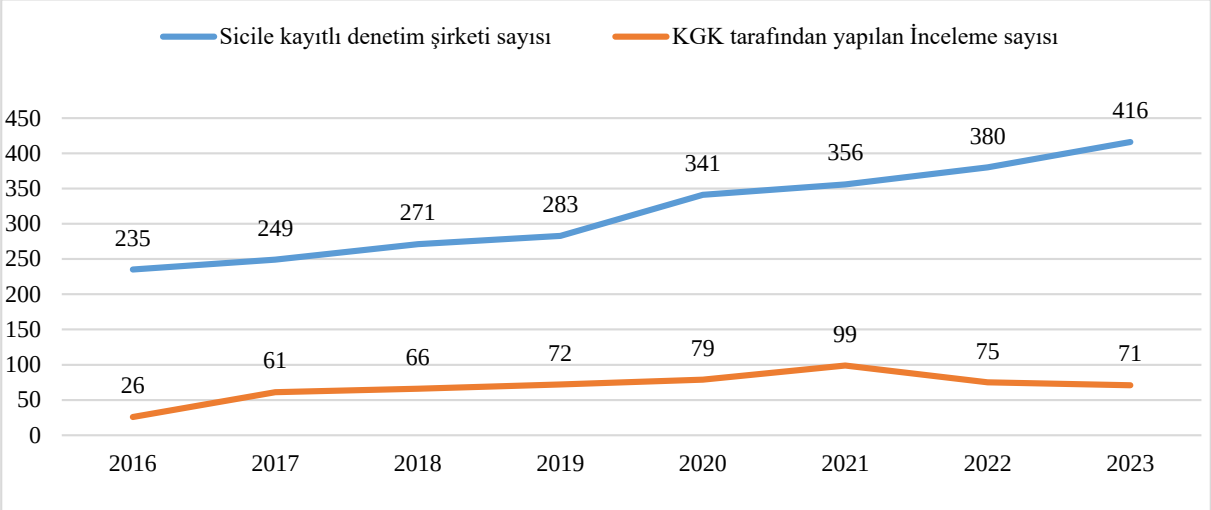
Araştırmada nitel araştırma yöntemleri ile KGK inceleme raporları ve denetim raporlarında açıklanan KDK'ler, metinsel okunabilirlik, anlaşılabilirlik, derinlik yönlerinden incelenerek, elde edilen veriler MAXQDA ile görselleştirilerek tam metinde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

4.1. KGK Yıllık İnceleme Raporları Bakımından Bulgular

KGK, temel olarak bağımsız denetim kalitesini artırmak amacıyla risk odaklı bir plan hazırlayarak yıllık olarak incelemelerde bulunmaktadır. Söz konu incelemeler dosya incelemesi, Kalite Kontrol Sistemi (KSS) incelemesi ve diğer başlığı altında sınıflandırılmaktadır. Dosya incelemelerinde yıllık inceleme planı kapsamında seçilen dosyalar, çeşitli ülke uygulamaları ve uluslararası standartlarla uyumlu inceleme rehberleri kapsamında gerçekleştirilmektedir.

2014 yılından itibaren gerçekleştirilen incelemeler, 2016 yılından itibaren yıllık raporlar halinde yayınlanmaya başlamıştır. 2014 yılında sadece KKS incelemeleri yürütülmüş, 2015 yılından itibaren ise dosya incelemelerine başlanmıştır. Yine 2014-2015 yıllarında denetçi incelemesi gerçekleştirilmemiş olup, 2016 yılından itibaren KGK tarafından denetçi incelemelerine de başlanmıştır. Grafik 2, Sicile kayıtlı denetim şirketi ve incelenen denetim şirketi değişimini göstermektedir.

Grafik 1. Sicile Kayıtlı Denetim Şirketi ve İncelenen Denetim Şirketi Değişimi

Grafik 2'de görüldüğü üzere, sicile kayıtlı denetim şirketi sayısı yıllar itibarıyla istikrarlı bir artış göstermiştir. Buna karşılık KGK tarafından yapılan inceleme sayısının aynı hızda artmaması, denetim piyasasının büyümesine kıyasla denetim gözetim faaliyetlerinin daha sınırlı bir artış eğilimi sergilediğini göstermektedir.

Tablo 2, yıllar itibariyle KGK tarafından gerçekleştirilen incelemelerin sayısını, bu incelemelerde tespit edilen bulguların sayısını ve bulguların sınıflandırıldığı konuların sayısını göstermektedir. Tespit edilen bulguların sayıca fazla olmasına rağmen, sınıflandırılan konu sayısının görece olarak azlığına bakıldığında, bulguların bazı konularda[4] sıklıkla tekrara düştüğü dikkat çekmektedir.

Tablo 2. KGK İncelemeleri ve Tespit Edilen Bulgular İstatistiği

Yıllar	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Toplam
İnceleme Sayısı	29	61	66	72	79	99	75	71	**549**
Tespit edilen bulgu sayısı	*	*	565	580	701	1004	613	653	**4116**
Bulguların sınıflandırıldığı konu başlığı sayısı	10	15	14	20	20	21	20	21	**141**
Konu başına düşen ortalama bulgu sayısı			40,36	29,00	35,05	47,81	30,65	31,10	**29,19**

Kaynak: KGK (2024)

**KGK tarafından bu bilgiler ilan edilmemiştir.*

2016-2023 yılları arasında KGK tarafından yayınlanan raporlardan edinilen bilgilere göre, Tablo 3, tespit edilen bulguların konularının ve bu konuların görülme sıklıklarını göstermektedir.

Tablo 3. KGK İnceleme Bulgularının Denetim Dosyalarında Görülme Sıklığı (%)

Bulgu başlıkları	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İç Kontrol Sisteminin Anlaşılması ve Önemli Yanlışlık Risklerinin Belirlenmesi	84	64	29	35	36	64	36	46
Bağımsız Denetçinin Hileye İlişkin Sorumlulukları	80	72	38	32	52	53	36	28
Kalite Kontrol Sistemi	68	40		25	24	19	22	21
Risk Olarak Değerlendirilmiş Hususlar	60	60	26	23	32	80	64	66
Bağımsız Denetimin Belgelendirilmesi	52	43	13	28	20	25	27	18
Önemlilik	40	38	14	13	21	25	11	15

[4] Tekrarlanan konular, çalışmanın araştırma kısmında ayrıca ele alınmaktadır.

Bağımsız Denetimde Örnekleme	32	-	-	11	17	28	30	35
Dış Teyitler	28	-	33	30	42	18	16	4
Topluluk Denetimleri	16	-	-	8	3	-	-	-
İlişkili Taraf İşlemleri	-	50	32	42	46	34	42	32
İşletmenin Sürekliliği	-	48	34	37	35	30	18	23
Finansal Tabloların Denetiminde Mevzuatın Uygulanması	-	33	-	8	17	13	12	13
Finansal Tablolara İlişkin Görüş Oluşturma ve Raporlama	-	22	24	45	20	20	26	11
Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar	-	11	-	14	22	24	18	20
Kilit Denetim Konuları	**-**	**-**	**-**	**13**	**24**	**11**	**-**	**31**
Stoklar	24	55	53	47	46	61	44	56
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar	-	24	43	75	59	76	66	82
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	-	5	9	13	8	11	7	18
Hasılat	-	10	36	38	45	43	30	51
Ticari Alacaklar ve Ticari Borçlar	-	-	22	37	29	44	44	51
Bağımsız Denetçinin Diğer Bilgilere İlişkin Sorumlulukları	-	-	-	-	-	38	15	21
Nakit ve Nakit Benzerleri	-	-	-	-	-	21	23	13
Toplam	**484**	**575**	**406**	**574**	**598**	**738**	**587**	**655**

Kaynak: *KGK, (2024)*

Tablo 3, KGK incelemelerinde denetim dosyalarında en sık karşılaşılan bulguların yıllar itibarıyla değiştiğini göstermektedir. Özellikle iç kontrol, risk değerlendirmesi, stoklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile hasılat gibi alanlarda bulgu sıklığının yüksek seyretmesi, bu alanların denetim uygulamalarında görece daha problemli ve denetim riski açısından kritik olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık, bazı bulguların yıllar içinde azalma eğilimi göstermesi, denetim uygulamalarında belirli alanlarda kısmi bir iyileşmeye işaret etmektedir.

KGK inceleme raporlarında, 2019 yılına kadar Kilit Denetim Konuları (KDK) ayrı bir başlık altında veya tespit edilen bulgular içinde yer almazken, 2019 ve sonraki yıllarda bu konular ya ayrı bir başlık olarak ya da önemli tespitler arasında sunulmuştur. 2020 yılı İnceleme Raporu'nda, ilk kez KDK bulgu başlığı olarak raporlanmıştır. 2021 ve 2022 yıllarında ayrı bir bulgu olarak raporlanmamakla birlikte, BDS 701'in 9-18. paragraflarına uygun olmayan raporlamalarla karşılaşıldığı beyan edilmiştir (KGK, 2021; KGK, 2022). 2023 yılı İnceleme Raporu'nda KDK tekrar ayrı bir bulgu başlığı olarak listeye girmiştir. Yapılan incelemelerde tespit edilen bulguların; "KDK'lerin belirlenmemesi ve denetçi raporunda açıklanmaması, üst yönetimden sorumlu olanlara KDK'lere yönelik gerekli bildirimlerde bulunulmaması ve denetçi raporunun 'Kilit Denetim Konusunun denetimde nasıl ele alındığı' bölümünde yapıldığı belirtilen çalışmaların denetim dosyasında yer almaması" gibi önemli eksiklikler tespit edilmiştir.

2016-2023 yılları arasında yayımlanan KGK inceleme raporlarının birbirlerine benzerlikleri üzerine yapılan inceleme sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. KGK İnceleme Raporlarının Benzerlik Matrisi

Belge adı	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
2016	1,00	0,63	0,50	0,73	0,70	0,53	0,63	0,60
2017	0,63	1,00	0,80	0,70	0,73	0,70	0,73	0,70
2018	0,50	0,80	1,00	0,63	0,60	0,57	0,60	0,63
2019	0,73	0,70	0,63	1,00	0,90	0,80	0,90	0,73
2020	0,70	0,73	0,60	0,90	1,00	0,83	0,93	0,83
2021	0,53	0,70	0,57	0,80	0,83	1,00	0,90	0,80
2022	0,63	0,73	0,60	0,90	0,93	0,90	1,00	0,83
2023	0,60	0,70	0,63	0,73	0,83	0,80	0,83	1,00

Tablo 4'te görülen benzerlik matrisi, KGK inceleme raporlarının yıllar arasındaki içerik benzerliğinin genel olarak orta-yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. En yüksek benzerlikler özellikle 2019–2020–2022 yılları arasında görülmekte (0,80–0,93 aralığı), bu da rapor yapısı ve temalarının bu dönemlerde oldukça tutarlı olduğunu göstermektedir. Görece düşük benzerlikler 2016–2021 (0,53) gibi erken–geç yıl çiftlerinde ortaya çıkmış olup, raporların zamanla önemli ölçüde geliştiğini ve içerik çeşitliliğinin arttığını işaret etmektedir. Genel olarak matris, yıllar ilerledikçe raporların daha tutarlı, daha standart ve birbirine yakın içerik özellikleri taşıdığını göstermektedir.

4.2. Bağımsız Denetçi Raporlarında Raporlanan Kilit Denetim Konularının Değerlendirilmesi

Araştırmada, BİST 100 şirketlerinin 2023 yılı denetçi raporlarının incelenmesi sonucunda, 237 KDK raporlandığı tespit edilmiştir. Tespit edilen KDK'ler sıralanarak, raporlanma sıklıkları ve toplam içindeki payları hesaplanmıştır. Tablo 5, BİST 100 şirketlerinin 2023 yılı denetçi raporlarında yer alan KDK'leri ve bu KDK'lerin raporlanma sıklıkları listelenmiştir. Örneklemin yüzde 43'ü iki, yüzde 26'sı üç, yüzde 18'i bir KDK raporlanmıştır. Dört ve beş KDK raporlanan şirket oranı toplam örneklemin yüzde 13'ünü oluşturmaktadır. Enflasyon muhasebesi, hasılat, ticari alacaklar, maddi duran varlıklar ve stoklar gibi konular önceki yıllara benzer şekilde en sık raporlanan KDK'ler olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. 2023 Yılı BİST 100 Şirketlerinde Raporlanan KDK'ler ve Sıklık Düzeyleri

S.No	**KDK Konuları**	Sık.	(%)
1	TMS 29, Yüksek enflasyonlu ekonomilerde finansal raporlama uygulaması	67	28,27
2	Hasılat	46	19,41
3	Ticari alacaklar	18	7,59
4	Maddi Duran Varlıklar ve yeniden değerleme	17	7,17
5	Finans sektörü faaliyetlerinden alacaklara ilişkin TFRS 9 çerçevesinde belirlenen beklenen zarar karşılıkları	9	3,80
6	Yatırım amaçlı gayrimenkullerin gerçeğe uygun değer ölçümleri	9	3,80
7	Emekli Sandığı yükümlülüklerinin değerlemesi	8	3,38
8	Aktifleşen geliştirme maliyetleri	7	2,95
9	Ertelenmiş vergi varlığının değerlemesi	6	2,53
10	Gerçeğe uygun değer riskinden ve nakit akış riskinden korunma muhasebesi	6	2,53
11	İşletme içi yaratılan maddi olmayan duran varlıkların testi ve şerefiye	5	2,11
12	Stoklar	5	2,11
13	Arazi, yeraltı ve yerüstü düzenleri ile binaların gerçeğe uygun değer ölçümleri	4	1,69
14	Finansal araçların ölçülmesi	4	1,69
15	TFRS 16, Kiralamalar Standardı kapsamında muhasebeleştirmeler	4	1,69
16	Türev finansal araçlar	4	1,69
17	Bilgi teknolojileri denetimi	3	1,27
18	Garanti gider karşılığı	2	0,84
19	Gerçekleşmiş ancak rapor edilmemiş tazminat bedelinin tahmini	2	0,84
20	İmtiyaz Sözleşmelerine ilişkin finansal varlıkların muhasebeleştirilmesi	2	0,84
21	Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı	2	0,84
22	İlişkili Taraf İşlemleri ve birleşmelerin muhasebeleştirilmesi	2	0,84
22	İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacakların Değer Düşüklüğü	1	0,42
23	Sınırsız ömürlü maddi olmayan duran varlıklara ilişkin değer düşüklüğü testleri	1	0,42
27	Sigorta sözleşmeleri yükümlülüklerinin hesaplanmasında kullanılan tahmin ve varsayımlar	1	0,42
28	Teslim bakım karşılıkları	1	0,42
29	Topluluk denetimi	1	0,42
	Toplam	**237**	**%100**

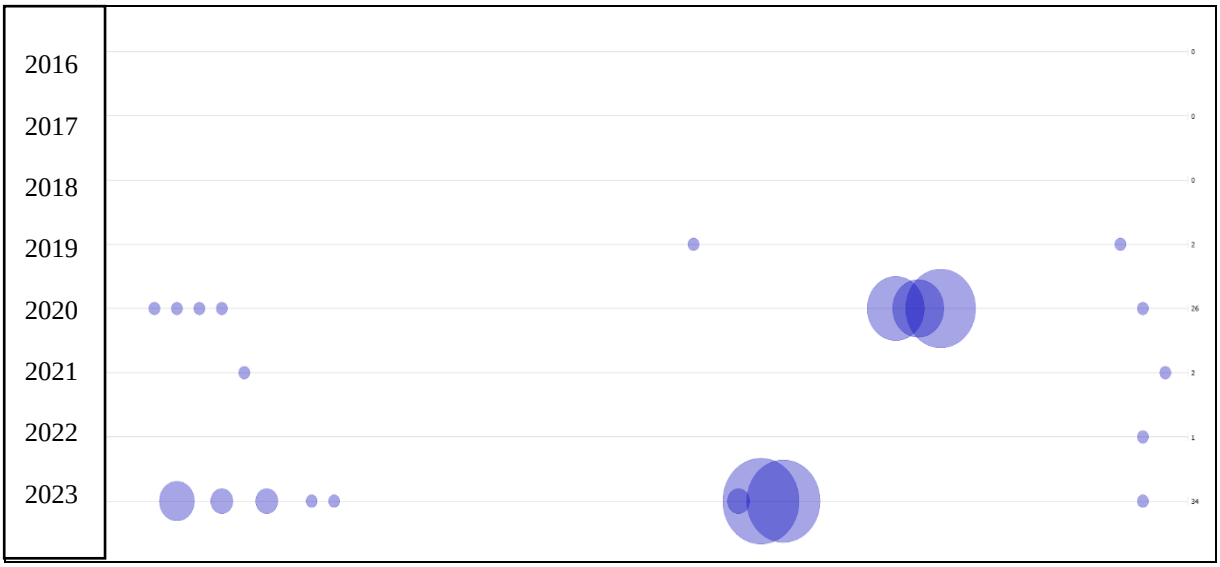
Tablo 5, 2023 yılında BİST 100 şirketlerinde raporlanan KDK'lerin ağırlıklı olarak finansal raporlama tahminleri, değerleme süreçleri ve gelir ölçümüne ilişkin alanlarda yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle TMS 29 kapsamında yüksek enflasyonlu ekonomilerde finansal raporlama uygulamalarının en sık raporlanan KDK olması, 2023 yılında Türkiye'de yaşanan yüksek enflasyon ortamının denetim sürecinde muhakeme ve belirsizlik düzeyi yüksek alanları öne çıkardığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, önceki çalışmalarda sıklıkla raporlanan hasılat, ticari alacaklar ve duran varlık değerlemelerine ilişkin KDK'lerin devamlılığını koruduğunu, buna karşılık enflasyon muhasebesinin 2023 yılına özgü olarak KDK gündeminde belirgin biçimde ön plana çıktığını göstermektedir. Ayrıca, KDK hakkında yapılan önceki araştırmalar (Doğan, 2018; Gökgöz, 2018; Uzay & Köylü 2018; Aktaş & Acar, 2020; Kayapınar & Dölen, 2020; Yalçın,

2020; Çeltikci & Atay, 2021; Özşahin Koç, 2022; Sabuncu, 2023) hemen her yıl benzer konuların KDK olarak raporlandığını desteklemektedir. Son yıllarda enflasyon konusunda yapılan KDK raporlamaları önceki araştırmalardan farklı olarak 2023 yılı araştırmalarında sıklıkla listelenen KDK'ler listesine ilk sıradan girmiştir.

4.3. KGK Bulguları ile KDK Bulgularının Birlikte Değerlendirilmesi

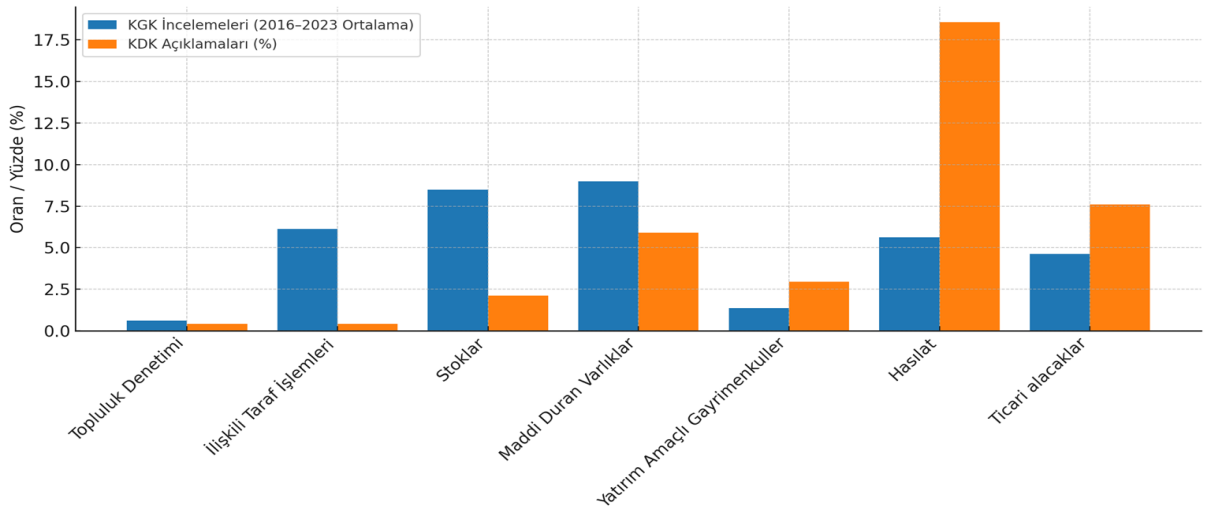
Bu bölümde, KGK inceleme raporları, raporlarda yer alan KDK açıklamaları, bulguları ve bu konudaki değerlendirmeler ele alınmıştır. Grafik 3, her yıl yayımlanan raporlarda KDK konusuna ayrılan içerik hacmini göstermektedir. Balonların konumu yıl bilgisini, büyüklüğü ise o yıl KDK'nin raporda ne kadar geniş yer tuttuğunu ifade eder. Grafik, özellikle 2022 ve 2023 yıllarında KDK açıklamalarının hacminin belirgin biçimde arttığını, önceki yıllarda ise daha sınırlı kaldığını göstermektedir.

Grafik 2. KGK İnceleme Raporlarında KDK Varlığı Değerlendirmesi

Grafik 4, Grafik, KGK'nın 2016–2023 döneminde tespit ettiği eksikliklerin konu dağılımı ile denetçi raporlarında KDK olarak açıklanan konuların oranlarını karşılaştırmaktadır. Hasılat, KDK açıklamalarında açık ara en yüksek orana sahip konudur; KGK bulgularındaki öneminden çok daha büyük bir pay almaktadır. Stoklar ve ticari alacaklar, her iki tarafta da öne çıkan ortak risk alanlarıdır; KGK ve KDK sonuçları burada büyük ölçüde örtüşmektedir. İlişkili taraf işlemleri ve yatırım amaçlı gayrimenkuller KGK incelemelerinde önemli bir eksiklik alanıyken, KDK açıklamalarında çok daha düşük seviyede yer almaktadır. Topluluk denetimi, KGK bulgularında ortaya çıkan bir zayıflık olmasına rağmen, KDK olarak neredeyse hiç raporlanmamaktadır.

Grafik 4. KGK Bulgular ile KDK Açıklamalarının Karşılaştırılması (7 Ortak Konu)

Grafik 4, KGK inceleme bulguları ile denetim raporlarında açıklanan kilit denetim konularının (KDK) aynı alanlarda örtüşmekle birlikte, göreli ağırlıklarının farklılaştığını göstermektedir. Özellikle hasılat ve ticari alacaklar konularının KDK açıklamalarında daha yüksek oranlarda yer almasına karşın, stoklar ve maddi duran varlıklar gibi alanların KGK incelemelerinde daha sık bulgu konusu olduğu görülmektedir. Bu durum, denetim raporlarında KDK olarak açıklanan alanlar ile düzenleyici incelemelerde tespit edilen sorun alanları arasında tam bir paralellik bulunmadığını ve denetçilerin mesleki muhakemelerinin KDK seçiminde belirleyici olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında, 2016–2023 yılları arasında KGK tarafından yayımlanan yıllık inceleme raporlarındaki bulgular ile Türkiye'de BİST 100 endeksinde yer alan şirketlerin 2023 yılına ait bağımsız denetçi raporlarında yer alan KDK'ler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda, KGK bulguları ile raporlanan KDK'ler arasında dikkat çekici örtüşmelerin yanı sıra bazı farklılaşmalar da gözlemlenmiştir. Araştırmada toplanan veriler incelendiğinde, KGK'nın en sık tespit ettiği eksiklik bulgularının, *iç kontrol sistemi, önemli yanlışlık riskleri, hilenin tespiti ve önlenmesi, kalite kontrol sistemleri, hasılat, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, ticari alacaklar ve borçlar, işletmenin sürekliliği, bağımsız denetimin belgelendirilmesi, önemlilik, topluluk denetimleri* gibi denetimin teknik alanlarına yoğunlaştığı görülmektedir. KGK inceleme raporlarında tespit edilen bulgular arasında KDK yıllar içinde artarak yer edinmiştir. İlk yıllarda KDK raporlaması hakkında tespit edilen eksikliklere kısa açıklamalarla yer verilirken, 2020 ve 2023 yıllarında KDK ayrı bir başlıkta eksiklik tespit edilen konu olarak listelenmiştir. Bu raporlarda yer verilen tespitlere göre, *KDK'nin belirlenmesi, üst yönetime bildirilmesi ve KDK olarak belirlenen konunun denetçi tarafından ele alınması* konularında önemli eksiklik tespitlerinde bulunulmuştur.

2023 yılı için tespit edilen KDK'lerin ise, "*enflasyon muhasebesi, hasılatın ölçülmesi, ticari alacakların değerlemesi, maddi duran varlıklar ve yeniden değerlemeler, gerçeğe uygun değer hesaplamaları, stoklar"* gibi konulara yoğunlaştığı görülmüştür. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, "*hasılat, stoklar, ticari alacaklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar"*, hem KGK'nın sıklıkla denetiminde eksiklik tespit ettiği konular arasında yer almakta, hem de denetçiler tarafından KDK olarak raporlanmaktadır. Bu durum, denetim uygulayıcılarının ve kamu otoritesinin riskli alanlar konusundaki ortak farkındalığını ve önceliklendirme benzerliğini göstermesi açısından önemlidir. Bu benzerlik, aynı zamanda denetçi raporunun kullanıcıya sunduğu bilginin düzenleyici kurumlar tarafından da doğrulandığını ortaya koymaktadır. Benzerliklerin yanı sıra, KDK olarak sıklıkla raporlanan bazı konuların (örneğin TMS 29 uygulaması, türev araçların değerlemesi, şerefiye testleri) KGK bulgularında doğrudan yer almadığı da görülmektedir. Bu fark, KDK'lerin sadece tespit edilmiş hataları değil, aynı zamanda belirsizlik içeren ve kamuya açıklanması mesleki sorumluluk gerektiren alanları kapsadığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, KDK'ler denetçinin mesleki muhakemesine dayalı olarak kullanıcıya sunduğu sinyalleri temsil ederken, KGK incelemeleri daha çok standartlara uygunluğun teknik doğruluğunu denetlemektedir.

Bu çalışmada ortaya konulan bulgular, "Denetçi raporlarında raporlanan KDK'ler ile KGK inceleme raporlarında belirlenen eksiklikler arasında bir ilişki var mıdır?" araştırma sorusunun büyük ölçüde olumlu yanıtlandığını göstermektedir. Yapılan karşılaştırmalı analiz sonucunda, KGK'nın sıkça eksiklik tespit ettiği alanlar ile denetçilerin KDK olarak raporladıkları konular arasında belirgin bir örtüşme olduğu tespit edilmiştir. Özellikle hasılat, stoklar, ticari alacaklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar hem KGK inceleme bulgularında en fazla eksiklik tespit edilen alanlar arasında yer almakta, hem de bağımsız denetçiler tarafından en sık KDK olarak raporlanmaktadır. Bu durum, düzenleyici kurum ile denetim uygulayıcılarının riskli ve hata potansiyeli yüksek finansal raporlama alanlarını benzer şekilde önceliklendirdiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, denetim kalitesi bakımından tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde, KGK, denetim kuruluşlarının ve denetçilerin faaliyetlerini inceleyerek denetim kalitesini iyileştirmeye çalışmaktadır. Bunu yaparken, denetçilerin kilit denetim konularını belirleme ve raporlama süreçlerini de incelemektedir. KGK'nın inceleme bulguları, denetçilerin kilit denetim konularını doğru ve yeterli bir şekilde belirleyip belirlemediğini ortaya koymaktadır. KGK inceleme raporları sayesinde, KDK'lerin eksik veya yanlış raporlandığı durumlar tespit edilerek, denetçilerin KDK raporlaması ve ele alınması konusuna daha fazla özen göstermeleri sağlanabilir. Çalışmanın bulguları, KDK raporlaması ve KGK incelemelerinin birbirini tamamlayıcı nitelikte iki ayrı denetim kalite mekanizması olduğunu göstermektedir. KDK'ler, denetim raporunun şeffaflığını ve iletişim değerini artırarak dış paydaşlara önemli sinyaller sunarken, KGK incelemeleri ise iç denetim süreçlerinin standarda uygunluğunu denetleyerek yapısal kalite güvence sistemi işlevi görmektedir. Her iki uygulama birlikte değerlendirildiğinde, denetim sisteminin çok boyutlu işleyişine katkı sağlamakta ve sermaye piyasalarındaki güvenin sürdürülebilir şekilde tesis edilmesinde stratejik bir rol oynadıkları, her iki bilgi kaynağının da denetim kalitesi bakımından önemli argümanlar olduğu görülmektedir.

Kaynakça

Acar, D., & Şenal, S. (2011). Bağımsız denetim kalitesinin artırılmasında Kamu Gözetim Kurulu'nun rolü: Bağımsız denetim firmaları üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış,* 11(35), 33–50.

Akdoğan, N. & Bülbül, S. (2019). Bağımsız denetçi raporlarında kilit denetim konularının bildirilmesinde BİST 100 şirketlerindeki ilk uygulama sonuçlarının değerlendirmesine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 56, 1-24.

Akdoğan, N. ve Kılıç, G. (2021). Borsa İstanbul (BİST) şirketlerinin 2019 yılındaki denetim görüşleri, bağımsız denetçi raporlarında verilen görüşün dayanağı ve kilit denetim konularının incelenmesine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış,* (64), 1-18.

Aktaş, R., & Acar, M. (2020). Bağımsız denetçi raporlarında yer alan kilit denetim konularının önemlilik seviyeleri açısından analizi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(2), 321–340

Al Lawati, H. ve Hussainey, K. (2022). The determinants and impact of key audit matters disclosure in the auditor's report. *International Journal of Financial Studies,* 10(4), 107.

Altawalbeh, M. A. F. ve Alhajaya, M. E. S. (2019). The investors reaction to the disclosure of key audit matters: Empirical evidence from Jordan. *International Business Research,* 12(3), 50–59.

Carcello, J. V., & Nagy, A. L. (2004). Audit firm tenure and fraudulent financial reporting. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 55–69

Christensen, B. E., Glover, S. M., & Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the auditor's report change nonprofessional investors' decision to invest? *Auditing: A Journal of Practice & Theory,* 33(4), 71–93.

Cohen, J., Krishnamoorthy, G., & Wright, A. (2017). Enterprise risk management and the financial reporting process: The experiences of audit committee members, CFO's, and external auditors. *Contemporary Accounting Research*, 34(2), 1178-1209.

Çardak, D., & Tanç, Ş. G. (2025). Bağımsız denetim kalitesinin kilit denetim konularına etkisi: BİST 100 endeksinde bir analiz. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (105), 155–172.

Çeltikci, N. P. & Atay, M. S. (2021). Kilit Denetim Konuları (KDK) Standardı uygulaması ile bağımsız denetim kalite ilişkisi üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* (60), 547-570.

DeFond, M. L., & Lennox, C. S. (2011). The effect of SOX on small auditor exits and audit quality. *Journal of Accounting and Economics,* 52(1), 21–40

Doğan, A. (2018). Bağımsız denetimde yeni bir yaklaşım: Kilit denetim konuları. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,* 20(1), 65-89.

Francis, J. R., Khurana, I. K., & Pereira, R. (2005). Disclosure incentives and effects on cost of capital around the world. *The Accounting Review*, 80(4), 1125–1162

Gökgöz, F. (2018). Borsa İstanbul'da yer alan işletmelerin denetçi raporlarında bildirilen kilit denetim konularının incelenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 45–64.

Gunny, K. A., & Zhang, T. C. (2013). PCAOB inspection reports and audit quality. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32(2), 136-160.

Gutierrez, E., Krupa, S., & Minutti-Meza, M. (2018). Supplemental disclosures about critical audit matters: Evidence from audit committee members and investors. *Contemporary Accounting Research*, 35(4), 1749–1780

Gülçek, T. (2016). Bağımsız denetimde kamu gözetimi uygulamalarının dünya ve Türkiye açısından karşılaştırılması: Bağımsız denetim kuruluşları üzerine bir araştırma [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi

Haberal, Z. (2024). Bağımsız denetim gözetimi: 2020-2022 Yılları KGK Ve Uluslararası inceleme raporlarının karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış,* 24(72), 239-258.

İzmirli Ata, F. (2022). Bağımsız denetçi raporlarında Covid-19'un kilit denetim konusu olarak bildirilmesi: BİST'te bir inceleme. *Mali Çözüm Dergisi*, 32(173), 13–39.

Karapınar, A., & Dölen, Y. (2020). Bağımsız denetçi raporlarında yer alan kilit denetim konularının sektörel büyüklüklere göre incelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22*(4), 843–860

Kargın, M., Aktaş, R., & Arıcı, N. (2016). Kurumsal yönetimin finansal raporlama kalitesindeki rolü: Borsa İstanbul üzerine karşılaştırmalı bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(2), 501–519.

Lennox, C., Schmidt, J., & Thompson, A. (2022). Are expanded audit reports ınformative to ınvestors? Evidence from the U.K. *Journal of Accounting and Economics*, 73(1), 101420.

Lin, H. L., & Yen, A. R. (2022). Auditor rotation, key audit matter disclosures, and financial reporting quality. *Advances in Accounting*, (57), 100594.

Lin, J. (2023). Does the disclosure of key audit matters improve the audit quality for sustainable development: Empirical evidence from China. *PLOS ONE*, 18(5), e0285340.

Özbingöl, A. ve Akdoğan, N. (2021). Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun yıllık inceleme raporlarına göre 2014-2019 döneminde Türkiye'de bağımsız denetimin gözetiminin değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi,* 14(2), 451–478.

Özcan, A. (2021). Kilit denetim konularının açıklanmasını hangi faktörler etkiler? İmalat firmalarından kanıtlar. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* 17(1), 22–39.

Özşahin Koç, A. (2022). Kilit denetim konuları: BİST'te işlem gören turizm şirketlerinin COVID-19 pandemisi öncesi ve sonrası dönemlerine ilişkin bir değerlendirme. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 15(1), 1–18. https://doi.org/10.12780/usbd.1063883

Pinello, A., Puschaver, L., & Volkan, A. (2020). The relationship between critical accounting estimates and critical audit matters. *Accounting & Taxation,* 12(1), 23-33.

Sabuncu, B. (2023). Bağımsız denetim standardı 701 kilit denetim konuları: Borsa İstanbul Ulaştırma Endeksi'ndeki şirketler üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 85–100. https://doi.org/10.20491/isarder.2023.1565

Sakin, T. (2019). KGK inceleme raporları çerçevesinde Türkiye'de denetim kalitesi. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, (61), 25-33.

Sierra-García, L., Gambetta, N., García-Benau, M. A., & Orta-Pérez, M. (2019). Understanding the determinants of the magnitude of entity-level risk and account-level risk key audit matters: The case of the United Kingdom. *The British Accounting Review*, 51, 227–240.

Telli Danışmaz, A. (2019). Sosyal bilimlerde presenteeism'i inceleyen araştırmaların betimsel içerik analizi. *Journal of International Social Research*, 12(65), 1277-1283.

Terzi, S., & Kıymetli Şen, İ. (2023). Kilit denetim konuları raporlamasının denetim kalitesine etkisi: Türkiye'ye ilişkin bulgular. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 23(1), 1–20. https://doi.org/10.52826/mdb.1098821

Uludağ, S. (2022). Raporlama süreçlerinde değer yaratımı açısından kilit denetim konuları: BİST-30 Şirketleri üzerine bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 885-910.

Uzay, Ş. ve Köylü, Ç. (2018). Kilit denetim konuları: Borsa İstanbul üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* (52), 47–70.

Velte, P. (2018). Does gender diversity in the audit committee influence key audit matters' readability in the audit report? UK evidence. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(5), 748–755.

Velte, P., & Issa, J. (2019). The impact of key audit matter (KAM) disclosure in audit reports on stakeholders' reactions: a literature review. Problems and Perspectives in Management, 17(3), 323-341

Westermann, K. D., Cohen, J., & Trompeter, G. (2019). PCAOB Inspections: Public accounting firms on "trial". *Contemporary Accounting Research*, 36(2), 694-731

Whitfield, A. R., Kang, Y. J., & Trotman, K. T. (2024). Auditor communication on critical audit matters: Timing, inspection likelihood, and the audit committee. Contemporary Accounting Research, 41(2), 976-999

Yalçın, N. (2020). Raporlanan kilit denetim konularının sayısını etkileyen faktörler: Borsa İstanbul'da bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi,* 12(4), 4220–4230.

Yalçın, N., & Çetin, B. (2022). *PCAOB İncelemeleri: 4 Büyükler ve diğer denetim şirketleri karşılaştırması*. Muhasebe – Pazarlama – Organizasyon: Akademik Yorumlar. Ekin Yayıncılık

Yaşar, A., & Yalçın, N. (2023). BİST şirketleri denetçi raporlarının kilit denetim konularına uygulanan denetim prosedürleri sonuçlarına işaret edilmesi yönünden incelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 19(1), 14-33. https://doi.org/10.17130/ijmeb.1181310

Zeng, Y., Zhang, J. H., Zhang, J., & Zhang, M. (2021). Key audit matters reports in China: Their descriptions and implications of audit quality. *Accounting Horizons*, *35*(2), 167-192.

İnternet Kaynakları

KGK, (2019). 2019 Yılı Yıllık İnceleme Raporu.
https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5192/Y%C4%B1ll%C4%B1k-I%CC%87nceleme-Raporlar%C4%B1%20

KGK, (2020). 2020 Yılı Yıllık İnceleme Raporu.
https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5192/Y%C4%B1ll%C4%B1k-I%CC%87nceleme-Raporlar%C4%B1%20

KGK, (2021). 2021 Yılı Yıllık İnceleme Raporu.
https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5192/Y%C4%B1ll%C4%B1k-I%CC%87nceleme-Raporlar%C4%B1%20

KGK, (2022). 2022 Yılı Yıllık İnceleme Raporu.
https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5192/Y%C4%B1ll%C4%B1k-I%CC%87nceleme-Raporlar%C4%B1%20

IRBA, (2024). 2022 Public inspections report on audit quality. With a commitment to promote an improvement and a remediation of audit quality.https://www.irba.co.za/upload/IRBA%202022%20Public%20Inspections%20Report.pdf

KGK, (2024). 2024 Yılı İnceleme İstatistikleri.
https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5192/Y%C4%B1ll%C4%B1k-I%CC%87nceleme-Raporlar%C4%B1%20